

Izbite vsaj dva meseca tedaj in prostovoljno. Izbite vsaj dva meseca tedaj in prostovoljno.

PROSVETA

Uredništvo in upravljalni svet: 2637 S. Lawrence Ave. Office of Publication: 2637 South Lawrence Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XX. Chicago, Ill., četrtek, 3. novembra (November), 1927. Subscription \$3.00 yearly. STEV.—NUMBER 259

Zakaj je bila sklicana konferenca v Pittsburgh

Nasilje, kateremu so izpostavljeni stavkajoči rudarji v pittsburskem okraju, postaja neznosno. Washington, D. C.—Takozvana premogovna in železna policija, ki jo plačujeta Pittsburgh Terminal Coal kompanija in Pittsburgh Coal družba, a je zaprisežena od države Pennsylvanije, terorizira stavkarje v zapadnem delu te države. Policija je dobro podprta s sodnijsko prepovedjo zveznega sodnika, ki je postal sodnik ob času Harding-Daughertyjevega režima. Položaj rudarskih delavcev v tem kraju Pennsylvanije je brezupen. To je vzrok, zakaj je Ameriška delavska federacija sklicala izredno konferenco za dne 14. novembra t. l. v Pittsburghu. Rešiti bo imela tri važne probleme. Organizirati bo morala izdatno pomoč za stavkajoče rudarje, uspešen odpor napram sodnijski prepovedi in pridobiti

Velika socialistična zmaga na Angleškem; delavci osvojili občine

Delavska stranka odjedla mandate torijem in liberalcem pri občinskih volitvah. London, 2. nov. — Včeraj so bile volitve v 300 občinah na Angleškem za tretjino novih odbornikov. Kakor pokazuje prva poročila, so delavci izvojevali veliko zmago, dočim imata obe buržoazni stranki velike izgube. Po prvih poročilih so socialisti osvojili 105 novih mandatov, izgubili pa le 12 starih. Konservativci so osvojili sedem in izgubili 70 mandatov, Lloyd Georgevi liberalci pa pridobili 12 in izgubili 33. Neodvisni kandidati beležijo 16 zmag in 25 porazov. Velika zmaga socialističnih delavcev v angleških občinah je nov dokaz, da se v Angliji bliža preobrat. Ljudstvo ne mara nazadnjaške torijske vlade in komaj čaka, da se je iznebi. Prihodnja vlada bo delavska.

BEDNO STANJE TEKSTILNIH DELAVCEV NA JUGU

Od mesta do mesta potujejo v starih, pohabljenih in pohabljenih fordkih. — Z njimi se seli revščina in je njih stalen gost. Mooreville, N. C. — (F.P.) — Skozni tekstilna tovarniška mesta potuje na tisoče delavcev, iskajoč delo. Prihajajo v starih, pohabljenih fordkih, na blatobranih sede majhni otroci. Tako potujejo delavci ob času sezone in vsena sezona, da se ubranijo beraških mesd. Tovarnam ne morajo uliti. Povsod vodi končno cesta do tovarne. Ljudje in priljaga najde streho v kompanijski šupi. Oba — mož in žena — vprašata: "Gospodar ali dobiha delo?" Pridružio se jim tudi otroci, ki so stari nad štirinajst let. Ne omenijo se mesda, ne delavne ure. Najstarejši otrok pod štirinajst let ostane doma, da čuva deteta, ostali pa gredo proti žilasti ograji, ki obdaja vsako tovarno na jugu, v temno tovarno. Nekaj tednov, nekaj mesecev in družina je zopet na cesti, na potu na farmo, iskajoč zopet srečo, ki nikdar ne pride. Ali je to neodvisni, duh tega 100-odstotnega anglosaksonskega plemena?

Lepi zgledi, ki kažejo, kako delavci dosežajo uspehe, ne da bi stavkali

Unija razvažalcev mleka obhaja svojo desetletnico. — Uspehi teh delavcev so res čudoviti. Chicago, Ill. — Razvažalci mleka so bili pred pet in dvajset leti neorganizirani. Takrat so vstajali zgodaj zjutraj. Na nogah so bili že ob dveh ponoči in na to so delali skoraj do večera. Zapreči so morali sami konja v voz, pa tudi izpreči. Takrat se je zbralo sto petdeset razvažalcev mleka, ki so spoznali potrebo organizacije. V Chicago je bilo veliko več razvažalcev mleka kot sto petdeset, a večina se je bala svojih gospodarjev, kaj ti porečejo, ako se organizirajo. Od tega časa je organizacija vedno rasla in izvojevala je uspeh za uspehom. Nikdar ni stila s svojo glavno skosni zid. Važno je pretehtala svoje zahteve in jih predložila, ko je bila prepričana, da jih doseže brez velikega boja in ne da bi bilo treba postaviti obstanek organizacije v nevarnost. Danes šteje ta organizacija, ki je bila šibka ob svojem rojstvu, 8,500. Precej obsejna mora biti dvorana, da grede vsi njeni člani vanjo. Pred pet in dvajset leti so razvažalci mleka delali za dva-ndeset dolarjev na teden in sedem dni v tednu. Danes delajo osem ur na dan in šest dni v tednu, najnižji garantirani tedenski zaslužek je pa petdeset dolarjev. Vrhtega doba razvažalci v vaakem letu štirinajst dni počitnic z mesdo. V teku pet in dvajset let ni unija nikdar proglašala stavke, za izvojevanje svojih sahtev se je posluževala taktike, ki je, je narekoval zdrav človeški rasum.

FALLOVA POKUPILNA PODKUPLJENA?

Sodnik odredil preiskavo. Ojnl magnat Sinclair obdolžen, da je prišel v dotiko s porotniki s podkupovalnimi nameni. Privatni detektivki aretirani. Škandal prestrel kapitol. Washington, D. C., 2. nov. — Zvezni sodnik Siddons, pred katerim se vrli obravnava proti bivšemu notranjemu tajniku Fallu in petrolejškemu magnatu Sinclairju radi korupcije v svezi s javnimi oljnimi rezervami v Teapot Domu, je včeraj prekinil obravnavo valed novega škan-dala. Sodniške je dobilo zaprisežene izjave, da je porota podkupljena. Obtoženec Sinclair je obdolžen, da ima stike s porotniki potome najetelev privatne Burnsove detektivske agature. Dvajset oseb, ki so bile na podkupovalnem delu, je že aretiranih. Veleporota se je še sedla in začela strogo preiskavo. Kakor pravijo, bo najmanj dvanajst oseb obtoženih podkupovanja porote. Dva porotnika sta imenovana v zapriseženih izjavah. Eden teh, Edward Kidwell Jr. in usnjarski delavec, je dejal, da pravore porote ne bi pomenil nič zapj, medtem ko mu pravorek oprostivne lahko prinese avtomobil, tako velik kot je blok dolg. Ime drugega porotnika je zamolčano v javnosti. V zapriseženih izjavah je rečeno, da so podkupljeni porotniki imeli nekako "natenali poroto," to se pravi glasovati za nektrivdo toliko časa, da se ostali porotniki naveličajo sedenja in odglasujejo s njimi ali pa da se razbije porota s nezadnjenjem. Veleporota se bavi s velikim številom osumljenih oseb. Poklicala je predeše tudi Donald A. Woodwards, bogatega lastnika ene največjih prodajalnic v glavnem mestu, ki je delodajalec enega izmed porotnikov. Zvezni tožitelji so predlagali, da se porota takoj raspusti in proces razglasil izjavljenim, nakar se ima izbrati nova porota in proces pojde spet od začetka. Zagovorniki obtoženecv izjavljajo, da ne vedo ničesar o podkupitvi ali nameravani podkupitvi porotnikov. Škandalozna afera je povzročila v Washingtonu veliko senzacijo.

Na Kitajskem postojehi, ne pa delavske strokovne organizacije

To je razvidno iz poročila profesorja Scott Nearinga, ki se nahaja v Pekingju. Chicago, Ill. — Znan socijolog Scott Nearing je poslal zelo zanimivo poročilo o kitajskih delavskih organizacijah, ki pa niso drugega, kot so bili nekoč rokodelski cehi v Evropi, ki so se počasi prešli v poročila dneha leta 1848 in katerih ostanki so strašili še notri do leta 1885-90. Nearing opazuje, kako se sklepajo pogodbe za laene delavce. K leasnemu rokodelskemu eshu spadajo vsi: Majstri, pogodbeniki, izučeni in pomožni delavci. Mesdna pogodba se sklene za eno leto. Najprvo je slavnost. Za slavnostjo sledi občno zborovanje. Na tem zborovanju se mesda uvašuje in sprajme. Na zborovanju imajo največ govorniki majstri in pogodbeniki, delavci pa sodelujejo. Za prihodnje leto je bila dneva mesda določena na devetdeset centov kitajske valute, t. j. okoli 42 centov ameriške valute. To je dvajset odstotkov več kot lani. Teh devetdeset centov se deli takole: Za hrano 25c, za delo 50c in za izredne stvari 15c. Mojster lahko plača 25c za hrano v šilvilh ali v denarju. Veliko kitajskih delavcev dobiha hrano še pri mojstru. Ako mojster pri hrani ne da selenjave, tedaj mora plačati 3c v denarju. Vsak mesec mora mojster dati dvakrat beli kruh na miso in sicer dne 2. in 16. v mesecu. Ako ne da belega kruha, mora delavcu se vsak dan plačati 10c. Delavci splošno delajo ob snitnznaga vsehoda pa do vsehoda. Mojster mora dovoliti tri oddihe med delom. In sicer čas za pušenje, za obed in čaj. Ako ne dovoli časa za kadenje in čaj, mora plačati še posebej za vsak dan še 5c. Ako ne dovoli časa za obed, mora plačati 10c. Petdeset centov se plača delavcu, ako dela ves dan. Ostane torej še 15c. Predelavci, ki vodi delo, mora preskrbeti orodje za delo, ki ga odda v najem delavcem. Predelavci dobi po pet centov od vsakega delavca za vsak dan, ko delavec dela. Ampak tu je veliko nezkušenih delavcev ali rokodelcev. Ti morajo predelavcu plačati na dan od pet do deset centov za delo. V leano stroko spadajo razni delavci. Na pr. tesarji, mizarji in drugi. ŠEST DNI V ODPRTEM COLNU NA OCEANU. Rešili so jih blizo Bermude. New York, N. Y. — Škuna "Horatio G. Fess" je bila naložena s premogom in na potu je Philadelphiaje v Martinique. Bila je v tresh viharjih. Zadnji vihar je je pa tako poškoval, da se je ladja pričela potapljati in so bili moznarji prisiljeni jo zapustiti v rešilnem čolnu. Moštvo ladje je tvorilo devet mornarjev. Bili so že šest dni na odprtem morju in izgubili so vse upanje na rešitev, ko so jih zagledali a parnika "Volendana" in rešili. Razstrelba razdejala tri poslopja. Chicago. — George Hoover, gasilec pri Austin Roller kompaniji, bo najbrž umri za požakodami, ki jih je dobl pretičeni pondeljek, ko so štirje parni kotli eksplozirali in razdejali tri kompanijska poslopja na 155 in Commercial ulici. Štirje drugi moški so bili lahko ranjeni. Elektrarna, delavnica strojev in kovčavnica so razdejane. Škoda se cenil na \$200,000. Drobci, ki jih je vrgla eksplozija v zrak, so pruhkajali hišne strehe v bližini tovarne.

Američan in igralka v poskusnem zakonu

Van Loon in Frances Goodrich naznanjata, da sta začela ultramoderni eksperimenti. New York. — Henrik Willem Van Loon, znani zgodovinar, filozof in esajist, je 1. t. m. naznanil, da je stopil v poskusni zakon (trial marriage). Njegova družica, ki deli z njim sodikalni eksperiment, je Frances Goodrich, po vsej Ameriki dobro znana odreka zvezda, graduantinja univerze in feministka. Zgodovinar in igralka sta se formalno poročila v New Jerseyju v svrhu, da bosta imela mir pred moralničnimi hinavci in da lahko brez ovir izvedeta poskušnjo. Pogoji poskusnega zakona, ki sta jih oba sprejela, so sledeči: Odgovornosti drugega napram drugemu ni nobene. Vsak lahko porabi svoj čas kakor hoče in i-ma družbo in afekcije kakršne hoče. Vsaka stranka stanuje zase in ima popolno svobodo, da vrši svojo karijero brez najmanjših ovir in nasvetov. Ker ni skupnega doma, tudi ni skupne lastnine; vsak je neodvisen gospodar svojega denarja in dela z istim kar hoče. Vsak skupni sestanek, ki ga imata, se izvrsi na podlagi vzajemnega sporazuma. Van Loon je bil prej že dvakrat oženjen in Frances Goodrich je bila enkrat omožena. Van Loon je dejal, da do zdaj se shajata samo enkrat v tednu, ampak ne v njegovem niti njenem stanovanju, pač pa gresta v hotel. On je star 40 let, ona pa 30.

Kitajska ima štiri vlade

V Kantonu, kjer je bil začetek revolucije, se je ustanovila nova vlada. Sangaj, 2. nov. — Voditelji ljudske stranke v Kantonu so včeraj naznanili, da se je stranka v Kantonu ločila od Hankova in Nankinga in ustanovila lastno vlado, ki ne bo pod kontrolo militaristov. Na čelu nove kantonske vlade so: Vang Cingvej, bivši predsednik centralnega izvrševalnega odbora ljudske stranke (kuomintang) v Hankovu; T. V. Sung, bivši finančni minister v Hankovu; Cen Kungo, znani revolucionarni vodja; general Li Ciumun, ki je bil prej v generalnem štabu generala Kajšeka. Nova vlada razglasa, da se smatra za najvišjo kuomintangsko oblast na Kitajskem in vabi vse ostale faktorje, ki sodelujejo v revoluciji in ki se zanimajo za civilno vlado, katere ne smejo dominirati militaristi, naj se pridružio novemu režimu v Kantonu. Eden voditeljev novega režima je dejal: "Zbrali smo sto milijonov dolarjev in žrtvovali stotisoč mož v veliki vojaški kampanji od Kantona do reke Jangtse, toda valed razkola v revolucionarni stranki se je kampanja reducerala na šahovo igro, ki se ne razlikuje dosti od vojaškega feudalizma v severni Kitajski. Zato so voditelji, ki se zanimajo za ohranitev civilne vlade in izveditev načel dr. Sunjatsena, ustanovili novo vlado, ki ima kontrolo nad provincama Kvantung in Kvangsi in katere se bo brigala za izboljšanje razmer kitajskega ljudstva ter ne bo zapravljala ljudskega denarja za vojaške pustolovščine, kakršne danes uganjajo v Nankingu, Hankovu, Honanu in Pekingju." Kanton je bil zibel vseh dose-danjih revolucij na Kitajskem.

Tragodija na morju

Čoln z dvema mrličema priplaval iz Japonske v Ameriko. Zadržana dva sta pojedla osem mrličev. Seattle, Wash. — Ribiški motorni čoln, ki so ga valovi prinesli na ameriško obrežje, je nema pričra grozne tragedije, ki se je odigrala na širokem Pacifičnem oceanu. Žive duše ni bilo v čolnu in motor je bil mrtev. Bila pa sta dva japonska mrliča in kosti oamih drugih Japoncev. V čolnu ni bilo najmanjše mrviče hrane niti kapljice pitne vode. To pove vse. Deseterica japonskih ribičev, katero je najbrž zanesel vihar na odprto morje, je bila izročena smrti valed gladu, ko je zmanjkalo gasolina, hrane in vode. Ko so umrli prvi valed gladu, so jih ostali pojedli. To pričajo ogledane človeške kosti. Nazadnje sta ostala dva, ki sta menda umrila skupaj. Zdravniki, ki je pregledal mrliča, pravi, da sta najmanj še tri mesece mrtva. Vsekakor je vze-lo toliko časa, da je čoln prišel sam iz japonskih voda do Amerike. Japoniki konzul v Seattleu je dognal iz japonske pisave, načakane po stenah, da je bil čoln sedem mesecev na vodi preden sta zadnja dva ribiča umrila.

PISMARJE JEZE SEDANJE SREDNJE SOLE.

Jeze se, da vedno manj ljudi verjame v verske legende. Stony Brook, L. I. — Ko se je tukaj obdrževala biblijska konferenca, je rev. dr. Walter Greenway iz Philadelphije pokazal svoje sovraštvo do javnih kol na ta način, da je rekel: "Predsednik Ateističnega ameriškega društva je produkt javne srednje sole." Dobro. "Ušeni" doktor sv. pisma je pa najbrž produkt farne sole, ako ne mara biti produkt javne sole. Nemčija se centralizira. Berlin, 2. nov. — Nemška vlada je začela gibanje za centralizacijo nemške republike v svrhu zmanjšanja upravnih stroškov. Politična avtonomija posameznih držav se odpravi in vse države bodo imele le eno skupno, centralno vlado v Berlinu. Nekatero državo, posebno katoliška Bavarska, so odločno proti temu. Generalna stavka irskih železničarjev. Dublin, 2. nov. — Unija železničarjev v Svobodni irski državi se pripravlja na generalni štrajk. Delavska in republikanska stranka sta objubilii pomoč železničarjem.

Ladja se je potapljala četi ur na Pacifiku

Ako bi bila ladja opremljena s zadostnim številom plavov in rešilnih čolnov, bi se bili lahko rešili vsi. Washington, D. C. — Počasni prihaja rešnica na dan o potopu italijanske potniške ladje "Principessa Mafalda," ki se je potopila blizo brazilkega obrežja, tako da je vedno bolj jasno, da je zločinško zanemarjenje varnostnih naprav povzročilo, da je bilo več kot tri sto človeških življenj izgubljenih. Izpovedi potnikov povejo, da je bilo v rešilnih čolnih prostorih le za pet sto oseb. Na ladji je pa bilo 1,256 potnikov. Italijansko poslanstvo v Washingtonu je trdilo, da je ladja imela rešilne čolne za 1,323 oseb. Ladja se je potapljala skozi šest ur, parniki so prihitieli takoj na pomoč, in če bi potniški parnik imel rešilnih čolnov za 1,323 oseb, tedaj bi se bili lahko rešili vsi. Ta nezgoda pokazuje, kako opremljen je bil Andrew Furuseth, predsednik Ameriške mor-narske unije, ko je priporočal in zahteval, da kongres sprejeme postavko, ki določa jasno in do-ločno, da mora biti vsaka ladja opremljena popolnoma s rešilnimi napravami za vse ljudi, kolikor jih je na nji. Moža ubila. Springfield, Ill., 1. nov. — Frank Schneider iz Mount Oliveja, Ill. je včeraj lovil svojo ženo, ki je bežala proti domu svojih staršev po prepiru, ki ga je imela s svojim možem. Ko je Schneider pritekel do praga njegove doma, je žena pograbila revolver in ga ustrelila. Stare pivo uničeno. Newark, N. J., 1. nov. — Angleško pivo v vrednosti \$1,000,000 dolarjev je bilo tu izlito v odvodni kanal v pondeljek. Pivo je bilo staro 16 let in je bilo v shrambah Christian Feinssepan pivovarne.

VIAK SKOČIL S TIRA.

Eden mrtev, tri pa pogrtažajo. Superior, Wis. — Blizo tega mesta je skočil vlak Great Northwestern železnice raz tir. Vozovi so bili naloženi z železno rudo in sto jih je zapustilo tir. Na mestu je bil ubit Mike Murphy, star 65 let, ki se je peljal z vlakom. Vlakospremno osovbe je videlo še tri druge na vlaku: nekega zamorca, Indijanca in starega moža sedeti na to-vornih vozech. Te tri pogrtažajo in menijo, da leže pokopani pod podrinami vlaka. Vlak je skočil s raz tir, ker je strojevodja v gosti megli prevozil bločni signal. Kemal ponovno izvoljen. Angora, 2. nov. — Mustafa Kemal paša je bil včeraj soglasno drugič izvoljen predsednikom turške republike. Izvoilla ga je nova narodna skupščina, ki je otvorila svoje prvo zasedanje. Po izvolitvi je Kemal prisegel, da bo čuval republikanske principe in branil Turčijo. Kabinet je formalno podal ostavko, nakar bo reorganiziran pod vodstvom izmet paše. V ministrstvu vojne in notranjih zadev pride sprememba in ministratvo mornarice se odpravi.

V MOČVIRJE SE JE POGREZNIL.

Pobrati je hotel ustreljeno raco in pogotnilo ga je močvirje. Menlo Park, Cal. — 20-letni Lester Hoff je ustrelil divjo raco. Padla je v močvirje, nad katerim je stala voda. Zagazil je v vodo, da pobere raco, zabredel je pa v močvirje. Prijatelji so mu prihiteli na pomoč, a vas prizadevanja prijateljev, ga niso mogla rešiti objema močvirja, v katerem se je vedno bolj globoko pogrezal, dokler ni v njem popolnoma izginil. Dva macedonska voditelja ubita. Berlin, 2. nov. — Dunajska brozjavka se glasi, da sta bila v Stipu danes ubita dva voditelja macedonskih komitašev. Umorjena komitaša sta bila macedonska federalista.

Novo vrste protesti v Italiji.

Rim. — Odkar je vsaka kritika fašistovskega režima kaznjiva z zaporom v Italiji, so anti-fašistični Italijani iznašli razne nove forme tihega protesta. Tako so pred kratkim delavci v avtomobilski tovarni Fiat v Milanu, ko so odhajali iz tovarne, obrnili vse žepe. To je pomenilo, da imajo prazne žepe, ker jim je Mussolini znižal mezde. Prvič se ni nihče zmenil za obrnjene žepe delavcev, ali ko so to ponovili trikrat, jih je četrti dan napadla fašistovska milica. Rezultat je bil, da so delavci pretepli po-veljnika milice, nakar je bilo okrog 50 delavcev aretiranih.

314 OSEB JE ŠLO S PARNIKOM "MAFALDO" NA DNO.

Rio de Janeiro, 2. nov. — Italijanska parobrodna družba 'Navigazione Generale Italiana' poroča uradno, da je s parnikom "Principessa Mafalda" utonilo 27 potnikov prvega razreda, 87 drugega razreda, 204 tretjega razreda, 9 častnikov in 37 mor-narjev, skupaj 314 oseb. — Rešilo se je 25 potnikov prvega razreda, 55 drugega razreda, 623 tretjega razreda, 11 častnikov in 231 mornarjev. Iz tega je razvidno, da je bilo moštvo parnika najmanj prizadeto.

314 OSEB JE ŠLO S PARNIKOM "MAFALDO" NA DNO.

Rio de Janeiro, 2. nov. — Italijanska parobrodna družba 'Navigazione Generale Italiana' poroča uradno, da je s parnikom "Principessa Mafalda" utonilo 27 potnikov prvega razreda, 87 drugega razreda, 204 tretjega razreda, 9 častnikov in 37 mor-narjev, skupaj 314 oseb. — Rešilo se je 25 potnikov prvega razreda, 55 drugega razreda, 623 tretjega razreda, 11 častnikov in 231 mornarjev. Iz tega je razvidno, da je bilo moštvo parnika najmanj prizadeto.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
 Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; Chicago in Cipro \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, in za inostranstvo \$9.00.
 Naslov na vas, kar ima stik s urednikom:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovene National Benefit Society.
 Owned by the Slovene National Benefit Society.
 Advertising rates on agreement.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.
 MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepju n. pr. (Sept. 30-1927) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da vasp je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito je prevoščeno, če se vam ne ustavi list.

ZLOČINSKA ZANEMARJENOST PAROBRODNE DRUŽBE SE PRIKRIVA.

Iz močno pobarvanih brzojavk, ki niso le pobarvane, ampak tudi tako bedaste, da jih sprejmejo za resnico kvečjem ljudje, ki so prepričani, da morska voda ni slana, se kljub temu barvanju pozna, da je strašno nezgoda, ki je zadela italijanski parnik "Principessa Mafalda," povzročila velika lakomnost po večjem dobičku.

Takoj prvi dan je brzojav sporočil, da je ladja blizu otokov zadela na podmorske klee in se pogreznila. Besedilo v brzojavkah je bilo tako zmešano, da se je takoj poznalo, da se prikriva resnica. Šele prihodnji dan je neki čikaški dnevnik zvečer prinesel vest, da se je na ladji razletel parni kotel. Drugi dan je ta vest popolnoma izginila iz listov in sledile so druge vesti, ki niso mogle imeti drugega namena, kot prikriti resnico.

Tako so poročali, da so bili mornarji vsi pijani ob času nezgode. Najbrž je pa bil pijan šmokavzar, ki ni imel toliko časa, preden je zapisal to obrekovanje o mornarjih, da bi pomislil, kje bi bili mornarji dobili denar, da bi kupili pijačo, ki tudi zanje ni na ladji poceni. Šmokavzar ni videl samo enega mornarja pijanega, dva ali tri, ampak videl je pijano kar vse moštvo. Kako je ladja plula naprej, kako je bilo mogoče opravljati strojnemu osebju izredno težko delo v tropičnem pasu, kako je krmar krmaril ladjo in se držal prave poti, na vse to seveda šmokavzar ni mislil, ko je zapisal, da je bilo moštvo pijano. Laž je bila tako debela, da jo ne more vzeti za resnico tudi človek, ki ni nikdar videl morja, kaj šele oni, ki je več let preživel na morju in brodaril križem oceanov in služil na raznih ladjah, ki so plule pod zastavo raznih narodov.

Za tem so šmokavzarske tiskovne agencije poročale, da se je zlomila vijakova os, nakar je voda vdrla v prostor, kjer so bili parni kotli in kotli so se razleteli.

Recimo, da se je os res zlomila ravno tam, kjer gleda iz ladje in je pritrjen nanjo vijak. Nastala je odprtina tako velika, kot je bila debela os. V tem slučaju bi sesalke potegnile desetkrat toliko vode iz ladje, kot bi jo bilo prihajalo v ladjo. Mislimo, da so bile sesalke slabe in da niso potegnile toliko vode iz ladje, kot jo je prišlo vanjo. Kaj bi se zgodilo v tem slučaju? Strojne osobe bi zaprtlo vrata apartmentov od parnih strojev pa do tam, kjer os zapusti ladjo. Potniška ladja, če je stara, je opremljena najmanj z dvema takimi apartmentima, ki segajo od vrha ladje pa do njenega dna, da bi bilo nemogoče prihajati vodi v ladjo. Parni kotli niso montirani za parnim strojem, ampak pred njim. Voda mora preje zaliti strojne prostore, preden doseže parne kotle. Med strojnimi prostorom in parnimi kotli je zopet apartment. Celo tovorni parniki ga imajo. In ta apartment se lahko zapre v krajšem času, kot v eni minuti. Z vodo, ki je udria skozi osno luknjo in na to dosegla parne kotle, ne bo nič! Strojne osobe, ki je bilo ob času nezgode v strojnih prostorih ali pri parnih kotlih, bi moralo biti iz lesa in mestó možganov bi moralo imeti ajdovico v glavi, da bi držalo ob času take nezgode križem roke in čakalo, kdaj se parni kotli razlete in ladja pogrezne. Kotel se tudi ne razleti takoj zaradi tega, ako ga doseže mrzla voda, kajti v kotlu je tudi voda in kotel ni nikdar tako razbeljen kot železo, ki ga kovač razbeli v ognju. Na Angleškem so izpraznili kotle pri preizkušnjah, nato so jih razbelili, nakar so vanje spustili mrzlo vodo, preden so se sežgali. In kaj je bilo? Kotli so dobili nezgato razpoke, a razleteli se niso. Lokomotive vidimo stati v najhujših deževnih naliivih, a se ne razlete, ker pada nanje mrzla voda. Zato je popolnoma bosa, da so se parni kotli razleteli, ko je v ladjo skozi osno luknjo vdrla voda. Ako bi voda tako hitro drla v ladjo in strojne prostore, da strojno osobe ni moglo zapreti vrat apartmentov, tedaj bi se ladja tako hitro pogreznila, da bi se ne rešil en sam človek z nesrečne ladje.

Ampak parni kotli so bili zanič, zakrpani in stari, mogoče sežgani, ali je pa bila voda premalokrat potianjena skozi nje, ker je pri potiskanju vode, ki se mora izvr-

šiti po večkrat na morju, kadar je preveč soli v parnih kotlih, treba porabiti več premoga za proizvajanje pare, in eden izmed parnih kotlov je šel v zrak.

Tako je najbrž bilo in ne drugače. Zdaj se iščejo drugi vzroki. Zakaj? Ker bi se nihče ne vozil na ladjah družbe, ki tako malomarno skrbi za varnost ladje iz edinega vzroka, da je profit večji. Zdaj se natvezujejo javnosti pravilice, ki so mogoče dobre in lepe za otroke, ne vzdrže pa kritike, ako se pripovedujejo ljudem, ki znajo sami misliti, ne da bi potrebovali šmokavzarskih sugestij za razmišljanje.

Prav lahko se reče, da je za nesrečo, pri kateri je zopet par stotin oseb izgubilo svoje življenje, odgovorna v prvi vrsti nenasitna dobičkaželjnost parobrodne družbe, ki se mora razviti do skrajnosti v človeški družbi, ki je zgrajena na kapitalističnem načinu blagovne produkcije in distribucije.

VESTI IZ NASELBIN

Barvoj stavke v Pennl.

South Fork, Pa. — V številki 247 Prosvete z dne 20. oktobra sem poročal o stavkovni situaciji v Ehrenfeldu. Takrat je izgledalo še precej zadovoljivo za nas, ker takrat ni bilo tukaj skebov. Prišlo pa je razočaranje nenadoma in nepričakovano. Dna 26. oktobra se je pojavil gospod šerif in izdal povelje: "V šestih dneh se morate izseliti iz naselbine!" Citatelj si pač menda lahko sam predstavlja, kakšno razpoloženje je zavladalo med tukajšnjimi starimi premogarji, ki so takorekto zrastle z naselbino; veliko je med njimi takih, ki so v naselbini od 35 do 40 let. Kaj mislite o takim brutalnem ukazu, dragi citatelj? Ti delavci so nakupili milijone dolarjev lastnikom Pennsylvania Coal kompaniji. Toda niti malo se ni kompanija ozirala nato dejstvo, niti ni vprašala, kam in kako si bodo služili kruh. Nič, prav nič se kompanije ne brigajo za bedno in izgarano delavstvo.

Edino par nevednih družin se je podalo, vse ostale pa so junaka čakale usodnega dne, to je 26. in 27. oktobra, ker takrat so nas pometali pod kap. Tako je izgledalo kot bi tornado prišel, ko so podirali garaže in šende. Naselbina South Fork je natlačena s pohištvo in ljudmi. Delavska dvorana, to je dvorana unije lokala št. 472, je tudi polna. Stanovanje je težko dobiti, posebno ako je družina velika, kot jo imam jaz, ki nas je 14 članov v družini. Torej si pač vsak lahko misli, kakšne težave so v takih razmerah. Iskal sem stanovanja 4 dni, nakar se mi je končno posrečilo v zadnjem momentu dobiti še precej primerno stanovanje v Rockvillu, ki leži eno miljo pod South Forkom. Razume se, da sem moral plačati stanarino naprej. — Torej to so naše dividende za naše delo! Kaj ni to lepo!

Sedaj so na vrsti naši bratje v okolici Biverdala in Loydala, kjer je pripravljen na izgon okrog 170 družin. Tako mi je namreč povedal brat Parks, ki je član nekega odbora v Biverdalu. Kam bodo vse te ljudi djali, je že vprašanje, posebno sedaj na šimo. Sedaj je čas, da se vprašamo: Ali se bo kdaj delavstvo kaj naučilo, ali se ne bo? Ako sedaj v tem kritičnem času nesramnih početij, ko je toliko krivic, da presegajo že vse meje, ako v takih razmerah trpin ne spregleda, potem ni pomoči. Kdo je ta krivični sistem postavil, ako ne delavec sam? Seveda je tudi resnica, da je vodstvo organizacije nazadnjaško, posebno v državi Pennsylvaniji, toda pomniti moramo, da je bilo to vodstvo postavljeno od delavstva samega. Sedaj pa ima, kar je hotelo. Baroni premoga razsipavajo naš denar tako na debelo, da je paravnost nesramno, ker hočejo ugonobiti našo že itak pičlo pamet in organizacijo.

Torej, brat premogar in trpin, ali boš po tej bridki skušnji prišel k pameti inkrat in za vselej pometel s to nazadnjaško bando? Moč imaš v svojih rokah. Samo malo je treba premisliti, pa bo šlo. Bodimo možje, ne šleve, da se ne bo ena pet posedujočega troštva nam rogala v obraz. Nič ni še zamujenega. Glave pokonci, ramo ob rami, srca strnimo skupaj in recimo: Zadoosti je teh muki! In prepričani smo lahko, da zmagala bo naša. Na dan volitve

glasujemo za delavske kandidate kot en mož in prišli bodo boljši dnevi. Naša borba je vaša borba. Ako bi se sedaj operatorjem posrečilo zdrobiti organizacijo, tedaj gorje tebi delavec. Nikar ne bodimo tako brezbrilni, ker to niso šale. Sedaj so zelo resni časi. Že zadnjič sem omenil, da sem na "kantu". Toda rajši gladujem, kot bi se podal. Že veliko sem slisal mnenj, ko mi pravijo: "Ja, če bi bil vsak tak kot si ti." To so slabi argumenti. Tak bi moral biti že slednji. Seveda se človek ne sme pustiti blufati, kar moram na žalost priznati, da je pri nas Slovenceh to zelo razvita slabost, ker je med nami tako malo bratsva in solidarnosti in "svaki zase boga moli". Tega reka se preveč držimo. Ako se človek resnično bori, ga nekateri že zasmehujejo. Jaz sem se in se bom boril za boljše mezdó, ker vem, da sem opravičen do nje, četudi mi je superintendent rek, da sem jaz najbolj "sesi". To pa rečem, ako bi vsak bil tak, tedaj bi bili delavci 100% na boljšem, kar pa je ravno obratno resnica.

Kadar bomo delavci spoznali, da le v slogi in v zavednosti je prava moč, šele potem bomo lahko želi sed našega dela. Nikakor pa s obrekjivostjo in hinvščino. Še nikdar nisem nobenemu zameril, ako mi je povedalo mojo žepako, ker vem, da smo jih polni vsi. Zato pa, ako hočemo izpod jarma sužnosti, se moramo zediniti ter odločno nastopiti proti skupnemu sovražniku — kapitalizmu. Druge pomoči za nas ni. Kapitalistična pest ima pred seboj lepo zrcalo, kam nas je potisnila in dovedla.

Kakor sem že omenil, so na Ehrenfeldu pričeli obratovati pod "open shop" sistemom dne 21. oktobra. Prvi dan sta bila dva in potem pa vsaki dan več, tako da jih je sedaj že okrog 70 skebov. Mislim, da se je Pennsylvania Coal družba jako urezala, ko je nabrala te pičle, ker premoga le ni na dan; vsak dan naložijo komaj 3-4 železniške vozove. Pobjojnik je nastavljenih kakih 50. To je dokaz, kako lahko bi kompanija plačala po jacksonvillski pogodbi. Toda organizacija — ta jirm je trn v peti. Nikakor pa ne smemo delavci dopustiti, da bi se jim njih nakana posrečila. Torej, rojaki, stojte proč od Ehrenfelda! Tukaj se bije ljubi borci za obstoj organizacije. Kot naročni lista in član jednote, mislim, sem opravičen poročati o dogodkih, ki so resnični.

Bratski pozdrav vsem zavednim delavcem! — Henrik Pečarič.

Prva igra S. N. čitalnice v sezoni.

Waukegan, Ill. — Ze zopet sem tu. Prosim vas malo prostora v Prosveti. Sicer vem, da imate težkoče z nami dopisniki ter da je treba dobrani del potrpljenja, toda vsak mora svoje breme prenašati tako ali tako.

Nekdo mi je dejal, pri pomenu o raznih stvarih: "Anka, čemu se trudiš in žrtvuješ svoj prosti čas pri raznih stvarih? Ako napišeš kaj dobrega v javnost z dobrimi idejami, tedaj se gotovi ljudje posmehujejo. No, take opazke pa me veliko ne strašijo; oglašam se vsaceno in mislim svoje tako-le: "Seveda je med nami še veliko ljudi, ki mislijo, da ženska ne sme prekoračiti kuhinjskega praga in se ne sme ločiti od kuhinje."

Mislil mi uhaajo nazaj v leta, ko smo imeli večkrat priliko ališati, ako se je katera le malo oglašala, taka-le modrovanja: "Kaj bo ženska; ona naj ostane pri peči!" No, pa vseeno se šeststvo povspenja vedno višje in višje, ker je prišlo do spoznanja, da je ravno toliko vredno kot moški. Kdor se posmehuje, ako se ženska poudaja v javna vprašanja, tisti zasmehuje in ponišuje samega sebe!

Delavske razmere so tu takšne, kakršne zasnujejo kapitalisti. Ako al delavec skuša izboljšati svoj položaj, mu je pa seveda taka pravica takoj odvzeta. Ravno danes, ko to pišem, sem slisala nekaj, kar se mi zdi vredno, da napišem. Neka mladenka je v tovarni vprašala za delo; bila je poznana. Odgovor je dobila: "Ti si tam in tam skebala in sedaj tu ne dobiš dela." No, in tako se je pripetilo tudi drugi delavki, ki je ravno tam vprašala za delo, ko so ji dejali: "Ne dobiš dela, ker si tam in tam štrajkala." Sedaj si pa tolmavimo ta dva slučaja. Samo norčevanje, ker imajo delodajalci vso moč nad ubožnim slojem. Kako dolgo bo to še trpelo!

Kolikor meni razum dopušča pojmovati stvari, sem mnenja, da bi se moralo našo mladino bolj spodbujati in podučevati jo kaj koristnega za bodoče. Toda kakor vse izgleda, se sedaj mladina najbolj zanima za razne sporte. Ako jih starši sami ne bodo spodbujali za pravo mišljenje in delovanje za boljše bodočnost, se prav gotovo, kakor vse kaže, tudi sami ne bodo.

Tu v Waukeganu in North Chicagu je vse polno vesti in gradiva, da bi lahko izdajali svoj dnevnik (ne samo da bi napolnili sredino številko Prosvete). Kaj in kako, tega pač ne bom poročala. Omenjam le zato, da javnost ve, da smo še precej pri življenju.

List za listom z drevja pada. To znači, da ne bo več zabav v prosti naravi. Sonce izgublja svojo moč in greti se bomo mogoče v toplih prostorih. V toplih prostorih Slovenskega narodnega doma priredi Slovenska narodna čitalnica dne 6. novembra ob 2. popoldne prvo igro v sezoni. Vprizorjena bo kmečka igra "Užitkarji", ki je povzeta iz kmečkega življenja na Slovenskem. Starši prehitro izročijo svinu posestvo. Oče in mati postaneta užitkarja. Sin umrje in ostane hudobna sinaha, katera zaklepla vse pred ubogim starčkom. Starček, lačen, se posluži sekire, da tako pride do koščka kruha za svojo že istradano ženo in zase. Ko sinaha pride temu na sled, se maščuje nad svojim 8-letnim sinčkom s tem, da mu ne da kruha s pripombo, da mu ga je stari oče pojedel.

Igra je vseskozi zelo zanimiva. Poleg igre bo na programu še več raznih točk. Nastopile bodo tudi "Ukaleli girls", članice mladinske čitalnice. Dalje, Mrs. Helen Jereb in Mrs. Ivanka Miller proizvajati igrokaz "Prevarani mož". Duet bosta peli misses Frances Nagode in Violet Homek. Na harmoniko bo igral Jack Nagode in Rudolph Slabe. Da se pa ne bo treba prav nič dolgočasiti (ker vem, da so minute dolge za občinstvo, ako čaka), bo pa J. Mochnick malo zaigral na piano. Vstopnica za ves ta bogati program je samo 50c.

Slovenska narodna čitalnica se trudi, da občinstvo zadovolji in uverjena sem, da ne bo nikomur žal, ako se udeleži te priredbe. Omenim naj še, da nam bo zvečer igral pleane komade orkester Mladinske čitalnice. Vabimo vse ljubitelje takih priredb, da napolnijo dvorano dne 6. novembra ob 2. uri popoldne. — Za S. N. Č., A. Mochnick, tajnica.

Uspehi v organiziranju slammikarice.

Chicago, Ill. — Poročano je že bilo, da se pod avspicijo Chicago Workers' unije vrši več shodov, med temi tudi dva samo za Slovenke. Priznati moram, da so se naše Slovenke v zelo velikem številu udeležile shodov. To je dokaz, da je med čikaškimi slovenskimi slammikaricami pravi unijski duh. Ne

Delavčeva opazovalnica

Piše Ivan Molek.

Pošteni milijoni? Yes, sir! Pred kratkim me je nekdo vprašal: "Ali more kdo pošteno zaslužiti milijon dolarjev?" Beseda "pošteno" je bila krepko naglašena.

Z odgovorom se ni treba nič obotavljati. Da, more! Milijon, pet milijonov ali sto milijonov se lahko pošteno zaslužijo! Seveda so redki, ki so tega zmognili, ali nekaj jih je, ki pošteno služijo svoje milijone. In nekaj jih je, ki so na potu in na katere svet komaj čaka, da jih obispilje z milijoni dolarjev.

Ako iznajdeš nekaj dobrega in koristnega, kar vsakdo potrebuje in kar pomakne napredek sveta za velik korak naprej, in če prodaj svoj patent za milijon dolarjev, si pošteno zaslužil vse do centa — in morda si dobil še premalo.

Vse dosedanje velike iznajdbe niso bile naplačane z milijoni, ampak iznajditelji so zaslužili milijone, in če jih niso dobili, so bili ogoljufani. Inženir, ki je izdelal načrt za Panamski prekop, je naredil milijone dolarjev vredno delo; ako ni dobil najmanj milijona, je bil osleparjen. Edison je milijonar. Rad bi poznal razumnega človeka, ki mu ne privoščil njegovih milijonov.

Človek, ki iznajde letalo bodočnosti — pravo letalo, ki bo varno in bo letelo najmanj tisoč milj na uro — izvrši sto milijono

nov ali milijardo dolarjev vredno delo. To velja za vse druge velike iznajdbe, ki pridejo.

Charlie Chaplin je milijonar. Svoje milijone je pošteno zaslužil, čeprav je njegova komika otročja za moj okus. Mnogi operni pevci nakupijo milijone, mnogi artisti in pisatelji so milijonarji. Pošteno in prav! Vsak šenij, vsak talent, ki sam dela in ustvarja, ni nikdar preveč plačan za svoje delo — prej je premalo.

Kaj je človeku treba tolik bogastva, ko ga sam ne more porabiti za svojo eksistenco, pa naj živi še tako razkošno, to je sedaj drugo vprašanje.

Zdaj je beseda samo o poštenosti in vrednosti plačila za delo ženijev. Ako je po kapitalistični etiki pošteno in prav, da si tepec, ki ima le to srečo, da poeduje kapital, sme lastiti stotisoč, pol milijona ali milijon letne plače, dasi ni s prstom ganil za pomožitev svojega premoženja, pač pa so vse delo opravili drugi, tedaj je talent, ki res nekaj naredi za napredek človeštva, vreden stokrat večjega plačila.

Naposled je treba vedeti, da vsak ženij, ki dela, je delavec, čeprav ni proletarec. Za vsako dobro in koristno delo mora biti dobro plačilo; za vsako izredno dobro in koristno delo mora biti izredno dobro plačilo. Vse po zasluženu.

samo da se slammikarice udeležujejo shodov in se zanimajo za organizacijo, pač pa tudi v velikem številu pristopajo v organizacijo Chicago Millinery Workers' Union. Samo na zadnjih dveh slovenskih shodih je pristopilo nad sto Slovenk, kar je dokaz, da so Slovenke za to, da se organizirajo delavstvo v slammikarski industriji v Chicagu.

Ker je sedaj šele začetek kampanje, in ker so med Slovenkami doseženi že lepi uspehi, bo organizaciji lažje nadaljevati začeto delo. Pričakuje mo pa tudi, da se sedaj pridružio nam, brez izjeme in ne glede na versko ali politično prepričanje, vse tiste slovenske slammikarice, ki še niso v organizaciji, da si s smotrenim delom zboljšamo naš položaj. Sedaj ni več časa za pomisleke, češ ako bo ta ali ona pristopila, bom pa tudi jaz. Taki izgovori sedaj več ne drže. Če ste našega mišljenja, da so razmere v slammikarski industriji neznosne in ste prepričane, da nam jih bo mogoče izboljšati le z organizacijo, tedaj se pridružio našim vrstam, da se bomo skupno borile in si izboljšale položaj.

Da se kampanja za organiziranje ne ohladi, je zopet sklican shod, za moške in ženske, v Chicagu dne 10. novembra v dvorani S. N. P. J., na 2657 So. Lawndale Ave., ob 8. zvečer.

Na tem shodu bodo nastopili razni govorniki, slovenski in angleški, ki vam bodo v poljudni besedi povedali, kako velikega pomena je za delavske organizacije, in kaj delavstvo lahko doseže, če je organizirano.

Ponovno povdarjam, da je dolžnost vsakega slammikarja in slammikarice, da se vdeležijo shoda in se pridružio našim vrstam, ker vaše mesto je v organizaciji. Na vse tiste, ki so že člani, pa apeliram, da agitirajo, da se vsi slovenski slammikarji in slammikarice, ki žive v Chicagu in okolici, vdeležijo tega shoda. Toraj ne pozabite, da je dne 10. novembra veliki slammikarski shod! — Organizirana slammikarica.

Potek stavke — Birma. Maynard, Ohio. — Čudno se mi zdi, da se nihče ne oglašuje naše naselbine, dasiravno je čas, da dovolj. Štrajk ali izprtje premogarjev še vedno traja — to že sedem mesecev pa dosedaj še ni bilo nobenega znamenja, kdaj bo tega konec.

Tukajšnja Clarkson Coal Mining kompanija na znanen Providentu obratuje svoj rov s skebi. Kakor se čuje, ni imela do danes veliko uspeha s njimi. Zdaj je dobila še črnce iz Ala-

(Dolje na 2. strani.)

JEZICE

(Kogar ne zbedejo, ta ne stoka.)

Histerični Jerič, "two by four" kritik, diktira Slovenski narodni podporni jednoti, kako mora biti urejvano njeno glasilo. O socializmu ne sme več pisati, kapitalističnega sistema ne sme več kritizirati, verskih bedastot, s katerimi se izrablja ljudstvo do kosti, ne sme več reševati, tega in tega in tega ne sme več pisati, sploh ne sme pisati ničesar — Prosveta bi morala prenehati in vsi naročniki Prosvete bi morali naročiti franciškansko curlo, da bi Jerič čimprej obogatel kot je njegov svak, pater Kazimir, ki je odšel v stari kraj in danes tam zadovoljno žvija "zaklade od tega sveta!"

To in nič manj diktira Jerič. Mr. Jerič je sicer zelo slabo informiran o "diktaturi" pri S. N. P. J., kar je sam priznal, ampak če bi mi danes pozivali glasilo katoliške jednote, da ne sme več pisati o katoliški veri, pač pa mora pisati nekaj drugega, bi mi popolnoma zaslužili, da nas Jerič ali kdo drugi oplazi po prstih. To bi bila res diktatura. Ker pa to dela Jerič — in danes po dvajsetih letih, ko so vsi prejšnji slatki diktati padli v vodo — smo mi diktatorji, on pa hoče biti gentleman.

Človek, ki te počenja pri belem dnevu, mora resnično biti malo prismuknjen.

V Iowi so propadle štiri banke v dveh tednih. In Iowa ni v Jugoslaviji, je v Ameriki. Psevdomonistični, ki bi nas radi prepričali, da so vse banke v Jugoslaviji obsojene na krah — pravzaprav je tam že vse bankrotirano — bodo imeli še vražjege posla, preden najdejo absolutno varno banko za investiranje denarja S. N. P. J. Morda je katera na Baškirkem!

Crnozilta kompanija stoka.

Prijatelj delavcev umrl.

Cincinnati, O., 1. nov. — Arthur Nash, predsednik A. Nash Tailoring kompanije je v nedeljo večer umrl v tukajšnji bolnišnici. Nash je bil znan radi prakticanja in uvajanja "zlatoga pravila" v obvevanju s svojimi delavci.

V svojem podjetju je akual nastvariti idealne delavske razmere. Pred par leti je pozval svoje delavce skupaj in jih je pozival, naj pristopijo v unijo. Rojen je bil na neki farmi blizu Kendallville, Ind. Sprva je bil navadni krošnjar; iz krošnjarstva se je pozneje razvil njegov veliko krojaško podjetje.

Vesti iz Jugoslavije

SMRT GENERALA KOVAČEVIĆA.

(Izvirno.)
Ljubljana, 15. okt. — V Stipu je padel 5. oktobra kot žrtev fanatizma makedonstvujočih general jugoslovanske vojske Kovačević. V Pragi je bil te dni umorjen albanski poslanik Cena-Beg. Na jugu jugoslovanska žrtev — na severu albanska.

Balkan je evropski problem je dolga leta. Rusija, Avstrija in Anglija so se v minoletem stoletju mnogo vmešavale v balkanske razmere. Od obleganja Sevastopola pred 75 leti do rusko-turške vojne 1. 1876-77 se vije nit intrig na eni strani Angležev, na drugi strani Rusov, in na tretji strani Avstrijcev, ki so se vse vsak nasledovali svoje cilje. Angleži in Rusi so hoteli imeti prost prehod skozi Dardanele, Avstrijci pa vpliv nad Srbijo. Okupacija Bosne in Hercegovine po Avstriji je ozlovoljila Srbijo, ki je v stoletnem udeleževanju postala iz male, Turčiji podrejene deželice povsem neodvisna kraljevina. Srbija je hotela izhod na morje. Okupacija teh dveh dežel je to preprečila in Srbijo iz avstrijskega vpliva porinila v rusko sfero. Smrt nadvojvode Ferdinanda in žene mu Sofije v Sarajevu je bil indirektni povod za svetovno vojno. Mali Srbiji je poslala velika Avstrija poniževalne ultimatum. Mogočna Rusija je pokročila pokroviteljsko roko nad Srbijo; Avstrijo je podprla Nemčija in vojna se je začela. Francija kot ruski zaveznik je po pogodbi v pomoč Rusije zgrabila za orožje. Italija je kot zavzemnik Avstrije pojedla besedo ter ji zabodla nož v vrat.

Po končanem svetovnem morjenju je Italija prevzela na Jadranskem morju prevlast. Nova Jugoslavija je še brez brodovja, Italija je dobila še večji apetit in hoče na Balkanu igrati vlogo nekdanjih vevlasti. Zapletla je svoje mreže v Albaniji in Bolgarski. Podpira bolgarske komite proti Jugoslaviji in albanske nasprotnike Jugoslavije. I general Kovačević i albanski poslanik Cena-beg sta žrtvi te politike.

Ali Italija se igra z ognjem. Mussolini se pa vara. Noče poznati vzgledov pred svetovno vojno. Viljem, veliki nemški kaiser, je rožljal s sabljo in intrigiral povsod. No, svetopisemski rek "kdo se z mečem igra, bo z mečem pokončan" je bil v zgodovini že obkrožat potrjen. In Viljema je prevrat odnesel. Jugoslavija je miroljubna, noče vojne. Pa tudi italjansko ljudstvo jo noče, ker ima še prebriske kušnje zadnje svetovne vojne preveč v spominu.

Naj pazijo vlastodržci, ker potrpežljivost, tudi najbolj potrpežljivega, ima svoje meje. Remedura bo i v Bolgariji i v Italiji prišla — odspod. Smrt generala Kovačevića je memento bolgarski vladi, smrt Cena-bega pa diktatorjem v Albaniji in Rimu, da je čas, da se preneha dosedanja blazna fašistovska politika na Balkanu.

Letošnji tujski promet v Jugoslaviji. Po statističnih podatkih društva za tujski promet je letos nad 36,000 inozemcev obiskalo jugoslovanska kopališča in letovišča; število tujezemskih gostov pa znaša nad 150,000. Letošnji obisk je znova dokazal, da je na jugoslovanski rivijeri treba še šest do osem novih hotelov po 100 in več sob ter vsaj deset manjših hotelov po 50 sob in raznih penzionov. V obstoječih hotelih in penzionih pa se mora pripraviti več komforta.

Marica iz Clevelanda bhoje na v Zagrebu. Meseca decembra lanskega leta je bila pri Stjepanu Bočkarju v Zagrebu uslužbena Marija Ponikvar, 16 let stara, rodom iz Clevelanda v Ameriki ter pristojna v Logatec. Ponikvarjeva je svojemu gospodarju izmaknila 200 Din gotovine, ženski kostum in čevlje, potem pa je zapustila Zagreb ter našla službo v Sevnici. Orožniki so Ponikvarjevi šele sedaj prišli na sled. Obdolženka je tatvino priznala. Izročena je bila sodišču.

DR. J. E. KREK.

(Izvirno.)

Ljubljana, 13. oktobra. — Te dni slavijo po Sloveniji v šolah in v časopisju desetletnico smrti dr. J. E. Kreka. Posebno klerikalci v "Slovencu" in podobnih časopisih zlorabljajo spomin na dr. J. E. Kreka v svoje politične namene. "Jutro" je dobro ožigosalo to klerikalno hinavščino s konstatcijo, da spisal tega danes tako slavljenega dr. J. E. Kreka niso mogli dobiti založnika, četudi imajo klerikalci več velikih založništev tako: Jugoslovansko katoliško knjigarstvo, tiskovno društvo, novo založbo, Mohorjevo družbo itd., in je I. zvezek moral iziti v založbi malega društva "Krekove mladine" na dolg . . . in se je doslej prodalo komaj 800 izvodov, da jim je dr. J. E. Krek le firma ne pa notranjost, itd. Res je to. V stranki s 100,000 volilci se proda samo — 800 Krekovih spisov.

Dr. J. E. Krek je bil duhovnik, ter se je v mladih letih vrjel z vsem fanatizmom bojujočega kaplana na delo v krščansko socialnem smislu. Ustvaril je klerikalcem: Prosvetno in združeno gospodarsko organizacijo ter politično Krščansko socialno stranko. Dolga leta je delal med klerikalci v dobri veri, da bo vendar ustvaril mnogo dobrega v prid ljudstva — nekaj let pred smrtjo pa je izprevidel, da je bilo njegovo delo med klerikalci precej zastojno in pečal se je z mislijo, da pokaže hrbet klerikalizmu. Stopil je v intimne odnose s predstavniki socialne demokracije in njegova pisma, ki jih imata v rokah ss. Etbina in Anton Kristan, bodo ob svojem času, ko jih le ta dva objavita, pokazala, da je dr. J. E. Krek spoznal na koncu svojega življenja vso nizkotnost klerikalizma.

Dr. J. E. Krek je veliko delal — ali klerikalizem dr. Ivana Sušteršiča in ljubljanskega škofa Jegliča ni maral tega dela, ker je bil mnenja, da naj služi delavstvo kot krščansko socialna grupa le potrebam cerkve, ne pa interesom delavskega razreda. Če ne bi dr. J. E. Kreka pokosila prezgodnja smrt v Jugoslaviji, bi bivši glavni urednik "Slovenca" dr. Izidor Cankar, katoliški duhovnik in sedanjji izobčenec — ker je izstopil iz rimske katoliške cerkve — imel v dr. J. E. Kreku svojega predhodnika.

Seve ime dr. J. E. Kreka je popularno. Vleče. In nedvomno so zasluge dr. J. E. Kreka. Fakt pa je, da bi dr. J. E. Krek danes pogljal klerikalce od svojih proslav, prav kakor je storil Kristus, ko je pogljal iz tempeljna farizeje.

Belgrad, 15. oktobra 1927. V odseku za overovljanje mandatov v belgrajski skupščini so bile zanimive razprave, ki so dokazale, da je vlada v Jugoslaviji tudi pod kraljevim ministrskim predsednikom Vukičevićem vršila volilni teror nad prebivalstvom. Potrdila je, da se letos niso vršile volitve svedobno kot je to predpisano po ustavi. Ministarski predsednik Vukičević je pa doživel največjo blamažo, ker je bil poslanski mandat njegovega sina Milopa Vukičevića edini razveljavljen kot nepostaven, ker sin ministrskega predsednika še ni 30 let star. — Blamaža, da je ni hujske! Oče je šef vlade, in ali nese koliko je star sin — ali pa misli, da je njegov sin pred zakonom izjema. Zanimivo je, da so slovenski klerikalci, ki so glasovali slepo za overovitev vseh vladnih mandatov, seve skoro edini glasovali tudi zato, da postane proti določilom zakona in še ne dovolj stari Vukičevićev sin poslanec.

Na vsak način pa so se hoteli rimski klerikalci kar najbolj prikupiti pravoslavnim radikalnim Srbom, v nadi, da jim bodo ti pomagali razveljaviti ljubljanski mandat dr. Kramerja. No — Srbi so jih pustili na cedilu, Kramerjev mandat je overovljen.

Skupščina začne te dni z rednim delom; če ne bo tište vlad-

VESTI IZ NASELBIN

(Nadaljevanje z 2. strani.)

bame; teh se ni bati ker črni najbrž premoga še videli niso, razen na kakšnem železniškem vozu. Kot smo slišali, je prišlo tudi več slovenskih propalce iz Clevelanda in so šli skebat na Provident. Opozarjam v Clevelandu vse tajnike vseh enot in zvez, da pazijo na svoje članke, kam gredo za delom in jih tudi kaznujejo po pravilih, ako se pronajde, da so šli skebat in tako krast kruh svojim bratom.

Kakor sem čula, so te izdajce celo ponosno na to sramotno delo. Saj tako se je eden izrazil, ki je rekel, da on skebanja sploh ne pusti. Tem zapeljancem pa svetujem, naj se pridružijo našim vrstam in naj nam ne odjajajo že itak majhen košček kruha iz ust. Zapomnijo naj si ti nevedneži, da tudi te stavke bo enkrat konec, in takrat bodo razkrinkani in bodo nosili pečat sramote in izdajstva na čelu skozi celo življenje radi par judjevih grošev.

Delavci - volilci, ogledimo si zdaj malo naše prijatelje po naših sodnjah, kako ti plačujejo našo naklonjenost, ko smo jih pomagali izvoliti v njih dobro plačane urade. Ti nam sedaj plačujejo za našo ujudnost z vsakovrstnimi indžunkami, kajti sedaj so prav vsi na kompanijski strani od zadnjega biriča do velikega sodnika. Skoraj ne mine dan, da se ne rodi kakšen nov indžunčen proti nam promogarjem. Zato delavci-volilci, ko pride zopet volilni dan, tudi mi malo spregledimo, tudi mi jim poplačajmo za njih sedanjo ujudnost s tem, da bomo izvolili druge, ki bodo vsaj malo boljši od njih. Premogarjem in njih družinam se obeta kaj slabša bodočnost. Zima je tukaj, podpore nobene, če kaj malega kje kaže, da bi človek dobil, pa se dobi dober prijatelj in jo ne pojde.

Da imamo včasih malo zabave v teh kritičnih in pustih časih, vedno kaj pride. Tako je bila tukaj dne 25. oktobra takozvana sv. birma. Kakor mi je povedal očevidec, je bil škof ves rdeč kot pustna maskara. Pa tudi po modi se ne nosi kakor današnje fleparice, ker te imajo krila samo do kolen, škof pa je imel krilo dolgo, da je z njim kar listje pometal. Kdor se ni že prej obril vseh kosmatih in nekosmatih grehov, ni mogel iti za botra ali botro. Naj bo dovolj za danes. Kadar bo zopet kaj novic, pa se zopet oglašim. — Pozdrav vsem čitateljem in čitateljicam širom Amerike! — Gertrud Kafre.

S pota.

Dne 30. oktobra je bila na Chisholmu vprizorjena kmečka igra "Stari grehi", katere vsebina je bila opisana že pred vprizoritvijo v Prosveti. Reči moram, da je bila igra dobro vprizorjena, za kar gre hvala vsem igralcem dramskega odseka na Chisholmu. Občinstva je bilo še precej, ki je prišlo iz mesta in okolice. Drama je bila vprizorjena ob priliki proslave društva "Danice" JSKJ. Prišlo je nenadoma brzojavno obvestilo iz Milwaukeeja, da od tam pripeljejo sem mrtvega rojaka Antona Haketa, kateri je pred časom šel tja za delom in je tam umrl v neki bolnišnici. Pokojni je bil doma s Podcerkve, Stari trg pri Ložu. Star je bil 38 let in član društva "Friederik Baraga" KSKJ in nekega angleškega društva. Na Chisholmu zapuška eno sestro in eno na Elyju ter doma pa priletnega očeta. — Matija Pogorek.

Obesil se je nad grobom svoje žene.

New York, N. Y., 2. nov. — August Schwan, star 53 let, je dal pred kratkim postaviti skrbno izdelan spomenik na grobu svoje žene. V torek zvečer je policija našla njegovo truplo obeseno nad grobom njegove žene. Schwan je splezal na spomenik, pritržil žico nanj, naredil zanjko in se obesil.

ne krize, o kateri je "Prosveta" že poročala. Vukičević nima zanesljive večine ne v radikalnem klubu, ne v skupščini. Zanesljivo vladati so samo slovenski klerikalci.

Radio po telefonu

Iznašel je aparat, ki bo sprejema radio-valove po telefonski žici. — Lastniki bodo imeli dvojne dohodke.

Washington, D. C. — George O. Squiere, bivši major in načelnik staba signalnih častnikov v ameriški armadi, je iznašel nov instrument, ki bo dovajal radio-valove v hišo po telefonski žici. Squiere, ki je bil ameriški delegat na Radio-telegrafični konferenci, je dejal, da bo instrument odpravil statiko, izčistil valovne kroge in preiskrbel dvojno korist od telefonskih in električnih žic, ki se rabijo sedaj.

Čas, ko bodo domovi preskrbljeni z novimi instrumenti, ko bodo ljudje poslušali potom telefonske ali električne žice zabave z radio postajo, poleti in pozimi, ne glede na vremenske izpremembe, ni več daleč.

"Monofone", kot se imenuje ta iznajdba, je po sadrtilu iznajditelja instrument, ki se bo lahko zvezal z električno ali telefonsko žico, ne da bi oviral njih navadni namen. Lastniki teh žic bodo pa imeli dvojne dohodke.

Baterije, razne cevke in druge stvari, ki se sedaj rabijo, bodo odpravljene. "Monofone" bo prišel v hiše in se bo za njegovo uporabo plačevalo na način, kakor se sedaj plačuje telefon in elektrika.

"Monofone" bo v zvezi direktno z radio-postajo, ki jo bo lastovala družba, ki bo dajala te instrumente v najem. Mesto sedanjih kazal za dolžino valov, bodo služili gumbi, kadar bo kdo hotel slišati programe raznih radio-postaj.

Vporaba iznajdbe se bo s početka omejila na večja mesta in predmestja, tako da bodo imeli valovni krogi večjih oddaljenih postaj neoviran prehod skozi zračne pasove.

10,000 novih državljanov v Chicagu.

Chicago. — V mesecu oktobru je okrog 10,000 inozemcev dobilo drugi državljanški papir v Chicagu.

ZNANOST BO DELALA CUDESA V ŽIVALSKEM SVETU.

Evolucija bo vzgojila nove pame. — Teorija dokazana.

Chicago. — Kokoši, ki bodo legle več jajc, krave, ki bodo dajale več mleka, prašiči ogromnih proporcij, hitrejši konji, nadižvali in novo rastlinsko kraljestvo bo prihodnji prispevek znanosti svetu.

Lao Brosemer, čikaški vzrejevalatelj živali in bivši uradnik v poljedelakem departmentu, je napovedal tak uspeh v razvoju živalstva pretečeni pondeljek.

Umetna evolucija, proizvajana s pomočjo X-žarkov, bo delala ta čudesa, je dejal Brosemer. Njegova napoved bazira na bioloških poskusih na sadnih muhah, ki jih je delal dr. H. J. Muller iz teksaške državne univerze.

Dr. Muller je povpešill evolucijo sadnih muh s tem, da jih je podvrgeil vplivom X-žarkov. Proces je bil povpešen za 1,500% in izvršenih je bilo 100 izprememb.

Brosemer in drugi vzrejevalatelji živali bodo poskušali s to metodo, da izvrše izpremembo na živalih in pozneje na rastlinstvu. Končni učinki podobnih poskusov, mani Brosemer, bodo revolucionirali dijeta, običaje in navade v ljudskem življenju.

Fašistovske slavnosti v Albaniji.

Rim, 2. nov. — Fašistovski listi poročajo z velikim ponosom, da je bila petletnica fašistovskega pohoda v Rim dne 27. oktobra proslavljena tudi v Tirani, glavnem mestu Albanije. Premier Ahmed Zogu bej in ostali albanski ministri so se udeležili parade v italjanski koloniji in napili zdravice Mussoliniju ter Italiji. To je prvi slučaj, da je tuja vlada proslavila obletnico fašizma.

Krompir električno spečen kot blisk.

London, 1. nov. — Diatermični električni aparat, ki se rabi za zdravljenje plućnice in revmatizma, je bil večer poskušan kot peč v kuhinji. Krompir je bil spečen v 30 sekundah, steak v eni minuti in jajce v dveh sekundah.

Verniki sapašajo Stratona.

New York, N. Y., 2. nov. — Znani baptistični fundamentalist dr. John Roach Stratton je uvedel v svoji cerkvi zdraviteljske ceremonije s "pomočjo sv. duha." Te ceremonije se vrše vsako nedeljo večer. Kakim 80 članom njegove cerkve se je zdelo to zdravljenje bedasto, pa so odšli iz njegove cerkve. Poročilo o tem sporu je prišlo na dan, ko se je v javnosti izvedelo, kako Stratton pri teh pobožnostih polaga "svoje oljnate roke na glave bolnikov."

Stephen A. Bradford, bivši dijakon Stratonove cerkve, je govoril odprto proti "zdravilnim ceremonijam." Dejal je, da so te ceremonije silne histeričnim izbruhom "svetih skakačev." Bradford je primerjal Stratona kukavci, ki leže jajca čudnih doktrin v gnezdo baptistične organizacije.

Zanetila ogenj z bankovci.

Kittanning, Pa., 1. nov. — Vso to pet tisoč dolarah bankovcih je porabila mra. P. Zelenaky pretečeno nedeljo, da je zanetila ogenj v peč. Njen mož je vzel denar iz banke v soboto in nameraval povedati žen, da ga je pustil zavitega v papirju v kuhinji. Ta papir je porabila njegova žena za podkurjavo. V plamenih so izginiti prihranki, ki sta jih spravljala skupaj vse življenje.

Umor in samomor.

La Salle, Ill., 1. nov. — Emil Giroz, star 55 let, in njegova žena Mary, stara 51 let, sta obhajala večer obletnico njiju poroke. Jutri bosta skupaj pokopana. Emil je v prepiru ustrelil svojo ženo in potem sam sebe. Mož se je v zadnjem času močno udajal pijančevanju.

Banka zaprla vrata, ko je predsednik izvršil samomor.

Memphis, Tenn. — Columbia Savings banka in Columbia Mortgage & Trust Co. v Memphisu sta v torek zaprli vrata, ko je predsednik obeh zavodov, Charles L. Tucker, izvršil samomor dan poprej. Banka je bila nesoilventna.

Delavske unije v Rusiji.

Arthur Fisher poroča čikaški "Daily News," da prihajajo vodilni krogi v Rusiji do spoznanja, da so delavske unije veliko večjega pomena v stabiliziranju države, kot pa propaganda komunističnih dogem, katerim se je v začetku posvečala največja važnost. Ta propaganda, ki jo je bilo opažati v diplomatskih smernicah z drugimi državami, je prinesla sovjetski Rusiji le škodo. Diplomatske intrige in taktika sovjetskih uradnikov so vzbudile v delavskem gibanju drugih držav nezaupanje in tako onemogočile nepristransko študijo ruskih razmer.

Članstvo v profesionalnih in tradeunijah presega 10 milijonov, nedvomno najvišje število organiziranih delavcev v delavskem gibanju vsega sveta. V primeri s tem številom je komunistična stranka s svojimi 1,000,000 člani šibka. Članstvo teh unij je najvažnejša sila v Rusiji in temelj, na katerem stoni sedanja vlada.

Nov umor in usmiljenje.

London, 3. nov. — Komaj sedmi tečen je bil v Angliji opravečen oče, ki je utopil svojo dveletno hčerko, da jo reši agonije dolgega umiranja, a še ima angleško sodišče opraviti s novim enakim slučajem. Margaret E. Delvigne iz Tonbridge, Kent, je bila večerj anetrana, ko je prišla, da je zastupila svojo mater, ki je trpela na dolgi in neozdravljivi bolezn. Hči pravi, da ni mogla več gledati materinega trpljenja, zato jo je rešila nadaljnih bolečin.

Zupaneka bitka v Indianapolisu.

Indianapolis, Ind. — Mesto Indianapolis je po mnogih dneh dobilo samo snega župana. Sodišče je odločilo, da mora Holmes izročiti ključ županskega urada Claude E. Negleyju, ki je bil sačasno izvoljen od mestnega sveta. Negley pa bo župan le osem dni. Dne 8. novembra mora mestna zbornica izvoliti novega naslednika odstavljenemu Duvalu.

Agitacije za "Prosveto"

Camel

Cigareta, ki nudi največ osveževalnega užitka.

Mešanica izbranega tobaka v Camel omogoči hladno, milo in osvežujočo kajo. Nobenega zdravljenja za grlo. Camel ga ne potrebujejo.

Dr. V. Korun: GOSPA ANJEZA

"Salamensko je doigčas, ako je človek sam!" je vzdihnil vdovec Pehar, ko se je spravljal spat. Danes se je bil vrnil z letovišča. Pa jedva je stopil v svoje stanovanje, je doživel razburljivo nepriklj. Obšel ga je namreč občutek, da nekaj ni v redu, a dognati ni mogel kaj. In to ga je razdražilo. Nič ni pomagalo, da je njegova gospodinja Nežka zgovorno zatrjevala, da stoji v stanovanju vsaka stvarca tako in tam, kjer je stala, ko je odhajal na letovišče. "Ni mogoče!" je vzklikal Pehar. "V duhu vidim, in v srcu čutim, da ni vse tako, kakor bi moralo biti," in se mu seboj godrnjaše je stopical po sobah gor in dol, se oziral po stenah, se sklanjal pod mizo in postelj, otipaval preproge in premikal stole, a vzroka svoje vznemirjenosti ni mogel izslediti. "U!" je mrmral. "Vsekakor ste nekaj prenegavili, kar ni prav, pa mi nečete povedati. Vi, vi! Ugonobiti me hočete, duševno ugonobiti! Ali razumeta, kaj se to pravi: duševno?" Zdal je pa tudi sluškinji potrpežljivost pošla. Resko je odvrnila: "Gospod, ne bodite vendar taki! Ker poznava vaš čudni okus, sem vso vašo polomljeno ropotijo po njem uravnala,

ko sem počedila stanovanje, da si bi tale miza spadala na arredo sobe, naslonjač tja v kot in omara k steni na desno. Le postelj sem za en palec odmaknila od okna, da ne bi ponoči vleklo po vas." "Viš jo ženako! Ravnpakar je trdila, da je vse pri starem, zdaj pa pripoznava, da je postelj prestavljala! Takoj nazaj z njo en palec!" in je pograbil za stranico ter pomaknil postelj k oknu. "Le prehladite se, le, ker tako hočete!" je zagostolela sluškinja ter si drgnila dlan ob dlan, češ, ako zbolite, si jaz roke umijem. Pehar pa je postal ter pričakoval, da se mu nemir poleže, meneč, da je odstranjen njega vzrok; a ni bil. Kakor da bi viselo v zraku nekaj tajinstvenega, je še prav tako, kakor dolej, zviška dol dražilo njegove živce. Zopet je začel begati po sobah, oziraje se na desno in levo, nadeje in podas, medtem pa venomer silil v sluškinjo: "Kaj ste neki učinili, Nežka? Kaj? Še nekaj ste prenegavili. Tu v glavi čutim, da v stanovahju ni tako, kakor bi moralo biti." "I kaj sem neki prenegavila! Nič nisem. Saj vidite, da nisem. Sitni ste do neznosnosti," je jezno odvrnila in mu obrnila hrbet. "Kaj siten! Jaz siten! Nežka!" se je ardil Pehar. Ukliel

ste mi stanovanje, da več ne najdem v njem miru. Vi čar—" "Čarovnica! Tako!" mu sluškinja prestrže besedo ter se postavi predenj. "Vi, gospod, ki me glajučete, da vam gospodinjim, ne pa, da bi prenašala vaše sitnosti, poiščite si drugo, ki se bo dala pitati s čarovnico!" Te pretnje se je Pehar prestrašil. Vedel je, da ji bo moral kakor drugokrat zvlásti plačo, ako jo bo hotel zadržati v službi. Da bi se pa ločil od nje, je bil preveč navajen. Zato jo je začel miriti: "Kdo vas je imenoval čarovnico? Jaz ne. Rekel sem: čar; to pomeni nekaj lepega, razumete, nekaj lepega." Nežka ga pa ni več poslušala. Glavno shtec je odšla v svojo sobo. Tedaj, ko je ostal sam, od razburjenosti se tresoč po vsem telesu, mu je pogled obvisel na uri, ki je tiktakala na steni. Nekaj časa je bujil vanjo. "Ni mogoče, da bi bilo lepe pet; saj se še vendar mrači," je zamrmral sam pri sebi. In ko stopi bliže, opazi, da ni navita. Navje jo in ura prične spet svojo enakomerno tiktak. "Tiktak! Tiktak!" vzklikne Pehar ves vzničen, kakor da bi silil najlepšo godbo. "Nežka! Nežka! Zdal vem, kaj je bilo. Tiktak, tiktak sem pogrešal." In res, živci so se mu pomirjevali, kakor da bi pri vsakem nih-

laju kapal nanje zdravilni balzam. Sluškinja se pa na gospodarjeve kilce ni odzvala. Kujala se je in se ni prikazala predenj. Ta dogodek je povzročil, da se je Peharju, ko se je Peharju, ko je legal v postelj, izvil iz prsi vzdihljaj: "Salamensko je doigčas, ako je človek sam!" Da bi laže zaspal, vzame časopis v roke in prične čitati male oglase. Dopisi saljubljencev in ženitne ponudbe so ga namreč v tem nočnem času najbolj zanimali. Ko jih pregleda, po pravi sam pri sebi: "Če drugi iščejo neveste po časopisih, zakaj ne bi jaz! Iz množice ponudnic si lahko izberem, katera mi bo najbolj ugajala, ne da bi mi bilo treba hoditi v svate. Z Nežko se pa tako ne da več živeti. Menda misli, da je edina ženska na svetu. Kmalu bo v svojo žalost spoznala, da ni." Nato vstane in napiše: "Ovdovel hišni posestnik ljubljanski, star nekaj nad štirideset let, se želi zaradi ženitve seznaniti z gospodično ali vdovo," in tako dalje, kakor so pač taki oglasi sestavljeni. Napisani listek pa položi v predal posteljne omarice, da bi ga drugi dan oddal po svojem namenu. Ko je sluškinja zjutraj pospravljala sobo, je našla na listek. Prečitala ga je, si mislila svoje, rekla pa ni. Naslednje dni se je Pehar široko rešal, ko je čital dopise, ki so prihajali nanj. Bili so polni samohvale ponudnic. Med vsemi so mu pa trije najbolj ugajali. Z avtoricami teh treh je začel dopisovati, da bi bolje spoznal njih razmere in mišljenja, preden bi se odločil. Po nekajtedenskem dopisovanju je razsodil: "Tale bo prava! Iz vsebine njenih pism vidim, da se bo dalo z njo lepo živeti. Dopolja je mojih navad in nazorov; razen tega je, kakor pravi, lepa, dobra gospodinja in za doto dobi novo pohištvo. In prav nove hišne oprave mi je treba, ker pedanja je res že vsa ogoljena in zastarela, ali kakor Nežka pravi, stara polomljena ropotija." S to nagnano isvojenko je določil sestanek: "V nedeljo zvečer v Trubarjevem parku. Obojestranski znak bel žepni robec." Domenjega dne se je Pehar kar najbolj praznično pripravil: gladko se je obril, s šopom še ostalih las si je zakril plešo, na robec pa je nakapal dišečega vonjila. Tako oglašen in oblišan je že dolgo pred določenim časom nemirno korakal gor in dol po parku. Toda šele, ko se je zmradilo, je na stezi zašumelo in izza ovinka se je prikazala čezmerno nališana dama, mečkaje belo ruto v roki. Bila pa ni nihče drugi nego sluškinja Nežka. Tedaj je tudi Pehar ponosel robec k obrazu. Ko sta se pa drug drugemu približala, vikne ona: "Kaj vi, gospod!" in hlineč presenečenje, odskoči, kakor da bi se bila prestrašila nenadnega srečanja. Pehar ospane in od zadregone ve kaj početi. Slednjič začelja: "Bali se me vendar ne boš!" Nato jo prime za roko ter pravi: "Ker je tako naneslo, sediva semkaj na klop, da se v miru pomeniva!" in jo posadi poleg sebe. Nekaj časa molčita; potem do Pehar, ne vedoč, kaj bi rekel: "Omožili bi se radi?" "Kakor bi se vi radi oženili," odvrne ona. "Pa mi to svoje želje niste nikdar odkrili." "Odkrivala se vam je pač, ampak razumeti me niste hoteli. Zasnubiti vas pa kot ženaka vendar nisem mogla." "Kaj pa, ko bi vas jaz zasnubil? Samo bojim se, da ste zame preveč lepi. Iz vaših pism sem namreč posnel, da se čutite lepotic. Sicer ne rečem, da niste, ampak samohvala —"

pohištva, ki ga baje imate za doto." "Kaj naj bi vam ga jaz omenjala, saj ste ga vi sami! Ali se ne spominjate? Ko ste zadel v loteriji, ste rekli: Nežka, ako dobite moša, ki bo tudi meni po godu, vam kupim za balo novo pohištvo. Nu, in samemu sebi ste menda vendar pogodu!" "Pa vi ste mi tudi," vzklikne Pehar navdušen. Nato se tesno pomakne k njej, prima jo za roke in pravi nečudožno kakor kak zaljubljen mladenič: "Vas in pohištvo, ki sem vam ga obljubil, potrebujem sam zase." Tako je čez mesec dni služabnica Nežka postala gospa Anjeza Peharjeva. V tem svojstvu si je pa gospa Anjeza nadela dvojno nalogo: nabaviti možu potomstvo in odvdati ga pedanterije, in uverjena je bila, da se ji z vtrajnostjo oboje posreči. Drugega mnenja pa je bila njena prijateljica, ki je imela izkušnje v takih stvareh. Neverno je zmajala z glavo in dejala: "Teško bo kaj, gospa!"

VABILO NA otvoritev Hrvatskega narodnega doma V SHEBOYGAN, WIS. dne 5. in 6. novembra 1927

V soboto, 5. novembra, pregledovanje dvorana. Zvečer ob 7.30 prične ples. Vstopnina prosta za vse. Igra Kochler-jev orkester. V nedeljo, dne 6. novembra, prične program ob 2. popoldne, po sledočem redu:

- 1.) Fondraški govor predstavnika doma.....Geo Dekanich
- 2.) "Amerika".....Igra tamburaški zbor "Zora" iz Milwaukee, Wis.
- 3.) Govor mestnega župana.....Hon. Herman Schuelke
- 4.) Nastop pevskega zbora....."Budućnost" iz Milwaukee, Wis.
- 5.) Nastop slov. ženskoga zbora....."Amerikanska Slovenka"
- 6.) "Srečna uruških pjesama".....Igra tamburaški zbor
- 7.) Govor aldermana.....H. S. Hunke
- 8.) Govor distriktnega pravdnika.....Herman Runge
- 9.) Govor glavnega govornika Gđe. Bojanovića iz Chicago, Ill.
- 10.) Govori predstavnikov posameznih društev.
- 11.) "Selekcija ruskih pesmi".....Igra tamburaški zbor
- 12.) Comparsans Annette Solo.....Plesje Viola Goliz
- 13.) "Problejni duhov".....Peje pevski zbor "Budućnost"
- 14.) Nastop slov. ženskoga pevskoga zbora "Amerikanska Slovenka"
- 15.) "Sunny South".....Igra tamburaški zbor
- 16.) Dekline deklarirajo predvojni Vinko Bliskupič.
- 17.) Predstava igre "Zastikljan tanč," ki jo vprizori dramski zbor "Zvijezda" iz Sheboygan, Wis.

082821

Tina Čerčič, predsednik.....Jas. Kipič
Agata, glavna organizatorka.....Klara Trgovec
Ljubica, glavna bl.Barbara Jazbec
Dr. Stjepan Vukobrat, glavni govornik.....J. Blatnik
Zdenek Batinč, skladatelj.....Vinko Šepić
Oton Štrbac, skladatelj.....Rudolf Mikelič
Janko Štanič.....Frank Trupčević

Po programu sledi ples.—Igra tamburaški zbor iz Milwaukee, Wis. Vstopnina 75c za osebo. Za otroke v starosti 7—14 let 15c.

Uljudno vabimo vse Jugoslovane iz Sheboygana, Wis. in okolice, da se v velikem številu udeležijo te slavnostne otvoritve Hrv. narodnega doma.

JOHN MALICK, tajnik Hrv. nar. doma.

Radio Murzik: NČI GROFA BLAGAJA

(Dalje.) Po vsej sobi je močno dišalo po muškato-vih orehih, žrebčah, po rozmarinu, majeronu, cimetu in drugih jakih dišavah. "Jajčja juha je bila izborna," je izpregovoril vitez Ahac in se takoj obrnil h gospodični Genovefi. "Hm — lahna gospodična Mačerolova, dovolite dobrotljivo svojemu vdane-mu častlicu in zamaknjenu sušnju, da vas vpraša z veselim spoštovanjem: kako ste kaj spančkali, dušica draga?" "Oh, kdaj sem že vstala, gospod vitez! Bila sem že ob šestih v grajski kapeli pri maši." "Jaz tudi!" se je naglo pohvalila baronesa Virida, da si vitez Ahac ni menil skoraj nič zanjo. "Ze ob šestih?" se je začudil bujni Genovefi. "Kdo bi si mislil, da ste tako pridni in pobožni, dušica srebrna! Jaz sem spal davi do devetih. Sanjalo se mi je pa nekaj res čudnega in lepega!" "Kaj pa, gospod vitez?" je radovedno vprašala srebrna Genovefa. "Zdelo se mi je, da sva se srečala in izgrehajala midva na grajskem vrtu," se je lagal vitez Ahac dokaj gladko. "Držala sva se prav modro in se pogovarjala čisto pametno, zdajci pa —"

tal vse najbolje in ji ponujal devetero veblo-dov, težko otovorjenih z zlatino, biserjem in dragulji. Vse zastoj: baronesa ga ni marala in se ni prikazala izza nobenega ogala. Zato so nas oblegali Turki. Bilo jih je vse polno, turban do turbana, kakor bi jih nasejal. Predja nam je prebito slaba. Jedli smo že hrastovo skerjo. Naposled nam je pošlo tudi vino, vino! Sem pa šel k svojeglavni baronesi in zastokal: Usmilite se nas in nalžite zaljubljenega koprnuba! Saj je vzela Mara, sestra celjske grofinje Katarine tudi Turka, sultana Murada Druga. — Te besede so omečile našo lepoticu. Pa bodi v imenu božjem, je rekla, hitela k oknu in prijazno pognala sultanu. Komaj pa jo Turki zagledali, že so obrnili konje in tako dirjali proti Kolpi nazaj, da so se kovale lakre in jim utgale hlače. V teki so sicer pogasili tlečo obleko, vendar so bili vsi hudo osamojeni. Najbolj pa se je opekel sultan sam. Sila močna je bila poljska princesinja Cimburbga, pozneje druga soproga Ernesta Zeleznega, očeta našega cesarja Friderika; trla je orehe med prsti ter zabijala žebelje v sid brez klavira, kar z golo roko. Ali mnogo jajčja je naša baronesa Virida, ki je zapodila s samim migljajem vso turško vojsko v beg. Vivat Viridisi!" Vsi so se smejali, le baronesa se je po silni držala modro, skrivala zobe in povešala oči na svoje takoinovene prsi. Pažeta sta prinesla na mizo kuretine in arnine, pečene na rašnju. Vitez Ahac je vstal, prestavil veliki stekleni in srebrni solnjak in vzal dvoročljate vilice pa oster razrezalnik. Spretno in naglo je razrezal pečenko v primerne kosce. "Alijanica, kaj si pa delala dopoldne?" je vprašal grof Felician svojo vnukinjo. "Danes sem pisala prvokrat na pergamen," je odgovorilo dete tih. "Rajši pišem z zlatim pisalom na volčeno tablico." "Ali je bila pridna?" se je okrenil grof Majnard k vitezju Ahacu. "Prav pridna. Pisala sva imenitno črko o, ki je tako lepo okrogla kakor sod." "Kaj si bil pa prej tako tiho, ljubi/svak?" je vprašal grof Majnard. "Kaj si pa premlajeval?" "Vojaka bo" se je odrezal vitez Ahac modro in važno. "Vojaka bo, pa še na dve strani! Ali se ni pokazala letos repatica? Dunajdanje se puntajo proti cesarju. Njegov rodni brat Albreht iznova rije in ruje proti njemu. Mi se bomo lasali med sabo, Turki pa porabijo ugodno priliko in obiščejo spet-naše kraje." "Bog nas varuj vojske in vseh hudih časov!" je vzdihnil duhovnik. "Jaz pa mislim, da Turka ne bo tako kmalu k nam," je dejal grof Majnard. "Bilo bi dvakrat žalostno, ako bi privdijal letos, ko kaže letina tako lepo." "Tako dobre letine pa menda ne bo izlepa več, kakor pred tridesetimi leti," je pripomnil grof Felician. "Taktar, leta 1432, sem bil v Ljubljani. Spominjam se leta prav dobro, da je bil mernik pšenice po šest, sedem soldov, mernik rži pa po vinarju. Jajec je bilo dvanajst za en sold. Tovor, najboljšega vipavskega vina, kar ga je mogel nositi konj, je veljal trideset grošev. To bi bilo kaj za vas, vitez Ahac!" "Škoda, taktar sem menda komaj dobro izhodil," je žalostno zagodel vitez Doljanski. "Pa reci kdo, kar hoče: v starih časih je bilo vse boljše. Aha, notranji glas mi veleva, da bi še eno majoliko! Otokar!" Po pečenki in pastetah so segli drugi po sadju. Vitez Ahac pa se je previdno ogibal ovčja, da si ne bi pokrvaril žeje; pač pa si je privoščil francoskega sira.

te dni potaka beš sto in petdeset let od onega dne, ko so prvič priredili sandwich. Seveda jedča takrat še ni imela svojega imena, in kakor se rado zgodi v podobnih prilikah, ga je pomneje dobila enostavno po onem človeku, ki si jo je dal, odnošno, o katerem povestnica pripoveduje, da si jo je dal prvič servirati. In tisti človek je bil kakopak Anglež. Mister Sandwich je bil strasten kvartač in je pri kartah prečel večino svojega življenja. Zvečer, ko je bil čas za večerjo, se mu ni dalo vstati od kart, pa si je dal kar prinesiti nekaj kosov surovega mesa, ki ga je vložil med dva kosa kruha. Tako se je rodil prvi sandwich. Seveda se grofu Sandwichu nikoli ni sanjalo, da bo njegova slučajna "iznajdba" uspela in da bo tako rekoč dobila mlade. Kako se je stvar tekem časa obnesla in razvila, nam najbolj nazorno svedoči Amerika. Tu imajo 946 raznih receptov za prireditev sandwicha. V nekem newyorškem baru (anglosaški bar ni identičen z našim; primerjali bi ga z našimi krcmami in gostilnami) prodajo na dan 30.000 porcij sandwicha, ki jih seve fabricirajo stroji. Naznanilo delničarjem Slov. nar. doma v Waukeganu, Ill. V nedeljo dne 6. novembra 1927 se vrši izvanredna delniška seja delničarjev S. N. Doma, katerega je sklicana, radi neso-glasja med delničarji radi postavnih sklepov odbora. Ker sa gre za dobrobit vsem delničarjem in za splošno korist S. N. Doma, se vas torej uljudno naproša in obvešča, da se te seje zagotovo udeležite val, ter vkre-nete vse kar vam mogoče naj-bojše. Seja se začne ob 8. uri zjutraj. Torej še enkrat val na sejo! Za S. N. D. in odbor — M. C. Waršek, tajnik. (Adv.) SLOVENSKA KUCHARICA želi dobiti službo pri Slovencih ali Nemcih in sicer v restavran-tu. Za pojanila oglasi se na: 1333 National Ave. Milwaukee, Wis. Tel. Orc. 3967. (Adv.) ITALJANSKE HARMONIKE izdelujemo in importiramo vsakršne praprvene

VELIK BOŽIČNI IZLET V JUGOSLAVIJO

Preživite božični večer v družbi vaših rojakov in prijateljev v stari domovini ter se ob tej priliki zabavajte in veselite. Eridružite se izletu pod osebnim vodstvom na enem izmed teh veličastnih ekspresnih parnikov:

MAURETANIA Deluje iz New Yorka proti Cherbourg SREDA 30. NOV. pod vodstvom E. J. Kampefela, šikabnega Cunard urada.

AQUITANIA Deluje iz New Yorka proti Cherbourg SREDA 7. DEC. pod vodstvom G. A. Marikusa, newyorškega Cunard urada.

BERENGARIA Deluje iz New Yorka proti Cherbourg SREDA 14. DEC. pod vodstvom G. S. Vukovića, newyorškega Cunard urada.

Val naš spremljevalec na potovanju se iskanih in znaši ter vas bodo spremlili do domovine. Širšeli bodo za vald priljago in za vse potrebšine na potovanju. Velike in udobne kabine 3. razreda, razkorni družinski prostori in prava domača kuhinja. Kupite karto za 3. razred tje in nazaj po znižani cenli. Zmerne cene v drugem razredu. Za podrobnosti se obrnite na kateregakoli našega agenta, ali naravnost na—

CUNARD LINE 140 N. Dearborn St., Chicago, Ill.

!KAMPANJA!

za pridobivanje novih naročnikov dnevnika Prosveta

Se vedno je čas da začnete z agitacijo za razširjenje največjega slov. dnevnika v Ameriki, Prosveta, ki je plan v naprednem duhu za izobrazbo in poduk naših rojakov. Sedaj se vam nudi lepa prilika, da si za dolge simake večere nabavite lepih in podučnih knjig, katere dobite za nagrado za nove naročnike. Za enega novega polletnega naročnika dobite knjigo "Jimmy Higgins" vredno \$1.00. Za enega novega celoletnega naročnika dobite knjigo "Slovensko-angloška Slovnica," zelo primerna knjiga za razširjenje znanja angleščine, vredna \$2.00 ali kako drugo knjigo iz zaloga "Književne matice." Za dve novi celoletni naročniki dobite veliko in krasno vezano knjigo "Ameriški Slovenci," v kateri bodele našli mnogo zanimivega in podučnega, ne samo o razvoju naše S. N. P. Jednota, temveč tudi o razvoju našega naroda v Ameriki, in drugih zgodovinsko-valnih dogodkih. Vrednost knjige je \$5.00. Ako še niste, začnite z agitacijo takoj. Idite na dolo in pridobite listu kar mogoče več naročnikov, ker šimbolj bo list razširjen, temvečji bodo uspehi na kulturnem in gospodarskem polju Slovencev v Ameriki. Cena je: na leto \$6.00, za pol leta \$3.00; za Chicago in Cleve-ro za eno leto \$7.50, za pol leta \$3.75. Za Evropo: za eno leto \$9.00, za pol leta \$4.50.

Ispolnite in izrešite ta kupon.

PROSVETA, 2657 So. Loydale Ave., Chicago, Illinois.

Priloženo dobite naročnino \$..... za katere pošljite Prosveto:

Ime.....

Naslov.....

Ime.....

Naslov.....

VELIK BOŽIČNI IZLET V JUGOSLAVIJO

Preživite božični večer v družbi vaših rojakov in prijateljev v stari domovini ter se ob tej priliki zabavajte in veselite. Eridružite se izletu pod osebnim vodstvom na enem izmed teh veličastnih ekspresnih parnikov:

MAURETANIA Deluje iz New Yorka proti Cherbourg SREDA 30. NOV. pod vodstvom E. J. Kampefela, šikabnega Cunard urada.

AQUITANIA Deluje iz New Yorka proti Cherbourg SREDA 7. DEC. pod vodstvom G. A. Marikusa, newyorškega Cunard urada.

BERENGARIA Deluje iz New Yorka proti Cherbourg SREDA 14. DEC. pod vodstvom G. S. Vukovića, newyorškega Cunard urada.

Val naš spremljevalec na potovanju se iskanih in znaši ter vas bodo spremlili do domovine. Širšeli bodo za vald priljago in za vse potrebšine na potovanju. Velike in udobne kabine 3. razreda, razkorni družinski prostori in prava domača kuhinja. Kupite karto za 3. razred tje in nazaj po znižani cenli. Zmerne cene v drugem razredu. Za podrobnosti se obrnite na kateregakoli našega agenta, ali naravnost na—

CUNARD LINE 140 N. Dearborn St., Chicago, Ill.

!KAMPANJA!

za pridobivanje novih naročnikov dnevnika Prosveta

Se vedno je čas da začnete z agitacijo za razširjenje največjega slov. dnevnika v Ameriki, Prosveta, ki je plan v naprednem duhu za izobrazbo in poduk naših rojakov. Sedaj se vam nudi lepa prilika, da si za dolge simake večere nabavite lepih in podučnih knjig, katere dobite za nagrado za nove naročnike. Za enega novega polletnega naročnika dobite knjigo "Jimmy Higgins" vredno \$1.00. Za enega novega celoletnega naročnika dobite knjigo "Slovensko-angloška Slovnica," zelo primerna knjiga za razširjenje znanja angleščine, vredna \$2.00 ali kako drugo knjigo iz zaloga "Književne matice." Za dve novi celoletni naročniki dobite veliko in krasno vezano knjigo "Ameriški Slovenci," v kateri bodele našli mnogo zanimivega in podučnega, ne samo o razvoju naše S. N. P. Jednota, temveč tudi o razvoju našega naroda v Ameriki, in drugih zgodovinsko-valnih dogodkih. Vrednost knjige je \$5.00. Ako še niste, začnite z agitacijo takoj. Idite na dolo in pridobite listu kar mogoče več naročnikov, ker šimbolj bo list razširjen, temvečji bodo uspehi na kulturnem in gospodarskem polju Slovencev v Ameriki. Cena je: na leto \$6.00, za pol leta \$3.00; za Chicago in Cleve-ro za eno leto \$7.50, za pol leta \$3.75. Za Evropo: za eno leto \$9.00, za pol leta \$4.50.

Ispolnite in izrešite ta kupon.

PROSVETA, 2657 So. Loydale Ave., Chicago, Illinois.

Priloženo dobite naročnino \$..... za katere pošljite Prosveto:

Ime.....

Naslov.....

Ime.....

Naslov.....